

TREI

Miracolul băieților

Ce pot face părinții și educatorii
pentru a transforma băieții
în bărbați de excepție

MICHAEL GURIAN

Traducere din engleză de Ionela Chirilă

Cuprins

<i>Prefață la ediția a zecea aniversară</i>	11
<i>Introducere</i>	15
Călătoria lui Pinocchio	18
Cum să iubești un băiat	25
Partea I. De ce sunt băieții așa cum sunt?	29
Capitolul 1. Unde începe totul: biologia masculinității	31
Înnăscut versus dobândit	33
Motorul principal: testosteronul	36
Cum gândește un băiat: creierul masculin	45
Ce simte un băiat: creierul și sentimentele	57
De la biologie la cultură	64
Capitolul 2. Cultura creată de băieți	66
Principiul 1: Competiție, performanță și dezvoltarea competențelor	69
Principiul 2: Empatia funcțională	77
Principiul 3: Preferința pentru grupurile mari	82
Principiul 4: Căutarea independenței	84

Principiul 5: Sacrificiul personal în cadrul experienței colective	88
Principiul 6: Modelele de rol masculine	92
Principiul 7: Transformarea vieții în sport și sportului în viață	95
Stadiile vieții unui băiat	99
Pot băieții să fie și băieți, și feminiști în același timp?	104
Partea a II-a. De ce au nevoie băieții	109
Capitolul 3. Băieții au nevoie de un trib	111
Cele trei familii	113
Băieții — creaturi tribale	117
Prima familie	123
A doua familie	124
A treia familie	137
Capitolul 4. Te voi iubi mereu: ce au nevoie băieții de la mamele lor	151
Condițiile adecvate pentru cultivarea relației „bune“ între mamă și fiu	153
De ce au nevoie băieții de la mamele lor în a doua decadă a vieții	166
Există vreun moment în care maternitatea ia sfârșit?	177
Capitolul 5. De la tătic la tată, relația tată-fiu	179
Despre prinți și regi	182

Tatăl de care are nevoie un băiat	186
De ce au nevoie tații	195
Când un tată își dă numele fiului său	200
De la tătuc la tata: eliberarea băiatului	203
Capitolul 6. A doua naștere a unui băiat: trecerea spre maturitatea masculină	209
Jack și vrejul de fasole	217
Călătoria eroului	237
Modele de inițiere	240
Partea a III-a. Cum să creștem un băiat	249
Capitolul 7. Cum să-i învățăm pe băieți disciplina	251
Ce este disciplinarea sănătoasă	253
Disciplinarea în primul deceniu de viață	265
Disciplinarea la pubertate și adolescență	277
Băieții dificili, violenți	284
Disciplina ca sistem constant	289
Capitolul 8. Cum îi învățăm pe băieți valorile, moralitatea și spiritualitatea	293
Pentru a-i învăța pe copii un sistem de valori, trebuie mai întâi să-l cunoaștem pe al nostru	295
Stadiile dezvoltării morale	298
Folosirea arhetipurilor și a mitologiei pentru a educa băieții	311
Cum să-i învățăm pe băieți morală prin intermediul mijloacelor de informare în masă	321

Cum îi învățăm pe băieți să aibă grijă de propriul lor suflet	324
Nu vreau să mă simt ca un străin	334
Capitolul 9. Cum îi învățăm pe băieți despre sex și dragoste	338
Inițierea băieților în lumea sexului și a iubirii	340
Masturbarea	350
Dar dacă fiul meu este homosexual?	352
Educația sexuală în școli	358
Iubirea ca disciplină spirituală	361
Sex, dragoste și mass-media	364
Băieții și abuzul sexual	368
Principii practice prin care să-i învățăm pe băieți despre iubire și angajament	371
Capitolul 10. Cum îi învățăm pe băieți să aibă un rol masculin sănătos în viață	376
Un rol masculin sacru pentru noul mileniu	379
Cum îl putem deprinde pe băiat cu sarcinile importante	385
Cum îi învățăm pe băieți un rol sacru	390
<i>Epilog</i>	398
<i>Bibliografie completă</i>	400
<i>Mulțumiri</i>	406

Prefață la ediția a zecea aniversară

Acum zece ani, aveam treizeci și opt de ani, eram profesor, te-rapaut, proaspăt tatic al celui de-al doilea copil — și tocmai îmi apărea pe piață a patra carte. Această carte, axată pe problematica nevoilor băieților din societatea contemporană, a fost respinsă de douăzeci și șase de edituri. „Cărțile despre fete sunt ceea ce cău-tăm noi“, îmi spuneau redactorii. Era greu să-i învinovățești. În prima jumătate a anilor '90 s-au publicat multe bestselleruri des-pre problemele cu care se confruntă fetele. O carte controversată care să se adreseze problemelor pe care le întâmpină băieții — această cale n-a mai fost urmată și era riscant din multe privințe, inclusiv din aceea a unui posibil efect negativ pe care l-ar avea asupra politicilor privind egalitatea de gen. De asemenea, cartea mea era fondată pe informații științifice (bazate pe date prelu-ate din neurobiologie). Și acest fapt era prea riscant, de vreme ce științele biologice care studiază deosebiriile de gen nu erau încă aplicate doctrinelor creșterii copiilor în acest fel. Nici eu și nici redactorul meu n-am știut ce se va întâmpla în momentul în care cărțulia mea a ieșit de sub tipar. Ne-am ținut respirația.

Din fericire, când *Miracolul băieților* a apărut, în septembrie 1996, a meritat asumarea tuturor riscurilor. Unii critici au atacat imediat cartea, din rațiuni politice, unii chiar susținând că pro-blemele cu care se confruntă băieții sunt, în fapt, nesemnificative. Dar, imediat, ceva a început să se întâmple. Am primit scrisori

de la mame și tați (pe vremea aceea încă nu erau e-mailuri), spunându-mi diverse povești despre cum e să crești un băiat în lumea de azi. O profesoară mi-a scris la un moment dat: „Problemele pe care le au băieții în școală, în ziua de azi, sunt mult mai mari decât își închipuie lumea“. Oameni din toate părțile au început să-mi scrie, confirmându-mi faptul că băieții au nevoie de la fel de multă atenție și considerație ca și fetele.

A trecut un deceniu de la publicarea acestei cărți riscante despre „cealaltă jumătate“. Datorită cititorilor, cartea aceasta a ajuns la sute de mii de familii. În decursul a zece ani, câteva dintre problemele băieților au continuat să iasă la lumină. De asemenea, alte cărți, foarte puternice, au început să fie publicate despre băieți și problemele lor. Atacurile armate care s-au petrecut în școli în anii '90 ne-au demonstrat clar cât de întunecat poate deveni spiritul masculin atunci când o civilizație își neglijează fiii.

Am continuat să scriu cărți noi despre băieți (și despre fete) și încă mai primesc, zilnic, corespondență (acum, în marea majoritate, prin e-mail) pe marginea acestor lucrări. În toată această corespondență, transpare o extraordinară afecțiune din partea părinților, bunicilor, a cercetătorilor și a multor alții care au în grija lor copii și care spun: „Băieții noștri au, CU ADEVĂRAT, nevoie de ajutorul nostru. Înțelegem acest lucru. Grija noastră este profundă“. După publicarea primei ediții a *Miracolului băieților*, America a intrat în război. Efectul acestui război asupra vieților băieților noștri abia începe să fie înțeles.

De asemenea, de la publicarea primei ediții a cărții, internetul a devenit un factor major de diseminare a informației, atât în viața adulților, cât și în cea a copiilor. Există acum o nevoie mult mai acută de îndrumare și consiliere a băieților și fetelor, în navigarea lor prin universul cibernetic deschis, fără restricții, pentru toată lumea. Secțiunea din cartea de față intitulată „Transmiterea valorilor prin intermediul mijloacelor mass-media“, a căpătat un nou înțeles într-o eră în care băieții petrec ore în șir, în fiecare zi (câteodată șapte sau chiar opt

ore), pe internet, uitându-se la televizor, jucând jocuri video — și încep să folosească computerele de la vârsta de doi sau trei ani. Într-adevăr, tot ceea ce fac băieții noștri în ziua de azi solicită multă vigilență, pentru că multe dintre lucrurile pe care le întreprind le afectează capacitatea de a trăi viața din perspectiva miracolului de a fi. Oriunde mă poartă pașii acum, pentru a ține prelegeri și a mă întâlni cu diverse comunități, sunt încântat să văd o din ce în ce mai mare înțelegere față de problemele cu care se confruntă băieții.

Reacțiile pe care le-am observat în ultimii zece ani privind problemele pe care le au de rezolvat băieții mi-au demonstrat faptul că băieții noștri au moștenit de la noi, adulții, nu doar o mare parte din curajul nostru, din blândețea noastră, din spiritul nostru temerar și din realizările noastre, dar și o parte din nesiguranțele și din conflictele noastre nerezolvate, greutatea întrebărilor pe care ni le adresăm nouă înșine și care sunt trecute din generație în generație și care se întâlnesc acum la o răscruce dificilă:

Ce este un bărbat?

Cum ar trebui făcut încât băieții să devină bărbați?

Cum ar trebui băieții și bărbații să-și arate iubirea și să fie iubiți la rândul lor?

Care este rolul sacru pe care îl au masculii în această existență?

Răspunsurile la aceste întrebări vin din experiențele și luptele pe care le-au dus băieții și fetele, femeile și bărbații deopotrivă. Acestea sunt întrebările primare care au dus la nașterea acestei cărți, *Miracolul băieților*, la înființarea ei în cuvinte și în fapte. Acum am aproape cincizeci de ani, copiii mei sunt adolescenți și eu încă mai încerc să răspund la aceste întrebări.

O cititoare, o bunică ce-a depășit deja optzeci de ani, mi-a scris de curând: „Am cumpărat *Miracolul băieților*, pentru nepoata mea, după ce a născut primul băiat. Acum am făcut cadou un exemplar uneia dintre strănepoatele mele. Și ea va naște un băiat“. Nu există sentiment mai plăcut pentru un scriitor decât acela de a afla că influența lui se întinde peste generații.

Citind iarăși cuvintele și studiind îndeaproape istoriile pe care le-am prezentat acum zece ani, mă simt, în primul rând, onorat de posibilitatea de a continua să fiu parte din acest efort constant al civilizației noastre, și anume acela de a ne ajuta fiii — câte o familie, câte o comunitate, câte o generație pe rând. Vă mulțumesc că citiți această carte și că o lăsați să vă ajute să vă iubiți și să vă creșteți frumos copiii. Copiii noștri, mai mult decât oricare carte din lumea asta, sunt riscul real care merită asumat și care sunt, cu adevărat, rațiunea existenței noastre.

A fost o onoare pentru mine să scriu această carte, precum și prefața ei. Sper că, citind această ediție aniversară, veți simți dincolo de sentimentele, perspectivele și observațiile mele. Sper că veți ajunge la o înțelegere profundă a nevoilor, speranțelor, visurilor fiilor voștri, pentru că, și asta o știu din experiență, ele sunt pline de magia pe care o exultă băieții.

— *Michael Gurian*
februarie 2006

Introducere

Pinocchio! Oh, Pinocchio!

Ești un băiat!

Un băiat adevărat!

— *Geppetto*

Când eram copil, m-am uitat, alături de milioane de alți copii, la versiunea Walt Disney a poveștii lui Pinocchio. L-am văzut pe Geppetto, tâmplarul, închipuind din lemn un băiat. Am privit-o apoi pe Zâna Albastră coborându-se din cerul înstelat ca să-i promită lui Pinocchio că, dacă va fi curajos și bun și va spune întotdeauna adevărul, va deveni un băiat adevărat. Am aflat așa că un băiat devine adevărat prin curaj. Că adevărul și bunătatea aveau puterea de a-l însufleți. Că, fără ele, era un model inferior de băiat — că nu exista cu adevărat.

Dorindu-mi cu ardoare să fiu eu însumi adevărat — dorindu-mi cu ardoarea unui trup pricăjit, de copil, să fiu curajos, dorindu-mi cu puterea spiritului meu tânăr să spun numai adevărul, vrând din toată ființa mea de băiat să fiu bun —, l-am privit pe Pinocchio pornind în numeroase aventuri, cu Greierașul Jiminy pe post de conștiință. Am privit această versiune de lemn a mea, care nu știa cine e și nu se simțea importantă, cum a învățat să fie curajos în burta balenei, cum să spună adevărul în momentul în care nasul lui a crescut atât de lung, cum să fie bun, suferind consecințele dureroase ale neascultării lui. Am strigat de fericire când Zâna Albastră l-a transformat pe Pinocchio într-un băiat adevărat. În acel moment al transformării, eram și

eu ca toți ceilalți băieți care se identificau cu Pinocchio — m-am simțit cu un pas mai aproape de a deveni ceea ce-mi doream. Am simțit că sunt adevărat.

Pe parcursul copilăriei și adolescenței mele, la sfârșitul anilor cincizeci și pe tot parcursul anilor șaiszeci, atitudinile culturale față de băieți au început să se schimbe. Parte din motivul pentru care m-am identificat atât de puternic cu povestea simplă, primară, a lui Pinocchio, era propria mea confuzie despre cum și de ce să cresc, să mă maturizez, o confuzie pe care am preluat-o dintr-o cultură confuză. Ajuns deja un tânăr în toată puterea cuvântului, atitudinile la adresa mea din partea culturii din care proveneam se schimbaseră complet și de mai multe ori. Nu eram singurul în această furtună de schimbări. Cam toți eram prinși în vârtej.

În acele zile tumultuoase, stilurile de disciplinare se perindau, tot altele, de la o zi la alta, ca imaginile într-un caleidoscop. Regulile rigide pentru băieți făceau loc, în multe familii, unor adevărate experimente de permisivitate. Uneori eram supuși unor disciplinări abuzive, exact când aveam nevoie de empatie, iar în alte momente, când se impuneau niște măsuri clare, eram ținuti în brațe.

Odată cu creșterea amețitoare a ratei divorțurilor, atitudinile față de tipurile de familie care puteau oferi o educație adecvată băieților s-au schimbat iarăși, radical. Părinții noștri se chinuiau să-și mențină căsniciile pe linia de plutire, iar, în acest proces, unii dintre noi se retrăgeau în lumi închise și pline de teamă.

Principiile — care existau, în multe cazuri, ca modalități de a-i învăța pe copii cum să se considere importanți într-o lume complexă — au devenit individualiste aproape în totalitate, așa că fiecare dintre noi a învățat un set de reguli acasă, pentru ca, apoi, să primească un altul în vecini.

Între timp, perspectivele politice au anihilat dialogul despre tendințele biologice ale băieților și ale fetelor. Părinților noștri și comunităților în care am crescut li s-a negat accesul la informația

simplică pe care strămoșii noștri o aveau dintotdeauna — aceea că băieții și fetele sunt construiți diferit de milioane de ani și au nevoie de o atenție specială, orientată pe înțelegerea acestor diferențe de gen. Multă din înțelepciunea ancestrală privind creșterea băieților nu a fost transmisă generației noastre.

Când am crescut, în sfârșit, nu știam ce înseamnă să fii curajos, onest și bun. Și același lucru era valabil pentru cei mai mulți tineri. Războiul — cel mai mare ritual de inițiere al băieților — devenise un loc al rușinii, nu al curajului. Adevărul devenise apanajul moșnegilor neciopliți — noi, tinerii, știam că adevărul, odată deconstruit, se transforma în naivitate, și naivitatea arareori conducea la schimbări la nivel de societate sau, odată ce ajungeam noi înșine părinți cu copii în întreținere, la profit și succes de ordin social. Moralitatea tradițională, în loc să fie un bastion al bunătații, devenise unul al bătăii de joc și căderii în ridicol.

Incapabilă să tolereze confuzia de care avea parte, cultura s-a divizat în ultima parte a anilor șaptezeci și începutul anilor optzeci. O parte a culturii și-a continuat căutarea înfocată a unor noi modele (din nevoia unei etichete, îi voi numi pe acești oameni liberali și radicali, în funcție de vehemența lor). O altă parte a acestei culturi a început să strige: „Povestea cea simplă este singura acceptată, iar ultimii treizeci de ani au fost lucrarea diavolului“. (Îi vom numi pe aceștia conservatori sau reacționari.) Aceste două forțe culturale se confruntă acum în școlile noastre, în forurile legislative, în familii, pe străzi, în închisori, în cărți, reviste, filme și în publicațiile de tot felul. Oriunde îți întorci privirea, cultura noastră este definită, în continuare, de o melodramă chiar mai simplistă decât cea a lui Pinocchio, o melodramă pe care unii băieți o urmăresc cu o fascinație plină de întristare, alții, cu un pesimism morbid, alții, cu o frică de abandon ieșită din comun, alții, lipsiți de orice formă de exprimare, cu excepția revoltei, iar, în fine, alții, cu o privire prădătoare, pregătiți de a-și primi răzbunarea.

CĂLĂTORIA LUI PINOCCHIO

Dacă nu-i învățăm pe băieții noștri cum să fie curajoși, onești și buni, atunci ei nu se vor simți niciodată reali. Își vor manifesta „înlemnirea“, devenind lași în relațiile cu partenerii de viață, lipsiți de onestitate în relațiile pe care le au cu familiile și prietenii lor — ascunzându-și sentimentele adevărate — și amoralii, chiar antisocialii, în relație cu comunitatea în care trăiesc. Cum ne vom ajuta băieții să se simtă adevărați — vii, compleți, plini de dragoste, înțelepciune, forță? Cum îi vom învăța să găsească, în ei înșiși, aceste calități, fără să cadă în extremele pe care civilizația noastră, de altfel, le încurajează: extrema care dictează că „nu există adevăr“, care aduce în mintea în plină dezvoltare a unui băiat ideea că orice e permis, indiferent cât de periculoase sunt situațiile cu care se întâlnește; sau extrema care dictează că „nu există decât un singur adevăr“, care se teme de prezent în asemenea măsură, încât se năpustește cu furie asupra cadavrului trecutului?

Miracolul băieților caută să îmbine ce e mai bun din înțelepciunea trecutului privind creșterea și educarea băieților cu ce aduce mai bun prezentul. Această carte urmărește să răspundă întrebărilor privind educarea băieților întru sexualitate sănătoasă, disciplină, valori, respect, intimitate și încrederea în propriile forțe. Pe voi, ca părinți, educatori, legiuitori și membri ai comunității, vă va provoca să vă schimbați propriile mentalități prin depunerea eforturilor continue de a crește, educa și îndruma băieții spre o viață mai sănătoasă. Viziunea acestei cărți asupra vieții băieților în genere se desprinde din experiențele multor băieți și bărbați adulți din toată lumea, cu care am lucrat ani de-a rândul fie ca terapeut, fie ca specialist în relații comunitare, ca profesor, predând disciplina dezvoltării masculine, în calitate de cercetător și ca tată. Oriunde m-au purtat pașii, am auzit oameni spunând: „Nu e suficient să apară încă o carte despre cum să ne creștem

băieții. Nu mai e suficient să avem iarăși o carte care să ne spună cât de dificili sunt băieții. Avem nevoie de o nouă viziune“.

Ce vă pun la dispoziție în aceste pagini este o nouă (și, câteodată, veche, uitată) viziune despre cum să ne iubim băieții. Această viziune strânge laolaltă înțelepciunea altor culturi, îmbinând-o cu a noastră, și solicită din partea culturii și comunităților — nu doar familiilor tradiționale, ci și școlilor, locurilor de muncă, presei și comunităților în care trăiesc aceste familii — o schimbare de sine până la acel nivel care să le permită să-și crească băieții, fizic și emoțional, într-un mediu sănătos.

E posibil ca unele părți din această carte să nu vă convină, pentru că s-ar putea să vă ceară să vă schimbați în parte stilul de viață, ideologia politică, metodele de disciplinare pe care vi le aplicați vouă și copiilor voștri, felul în care relaționați cu băieții voștri, ba chiar întreaga atitudine față de fiul vostru. Lectura acestei cărți ar putea, în unele momente, să pară o călătorie dificilă, dar sper că veți înțelege, în cele din urmă, că a fost bine intenționată și că a meritat efortul. Această carte a apărut, în primul rând, dintr-o dragoste enormă pe care o avem pentru propriii noștri băieți, o iubire pe care, în ultimele decenii, am exprimat-o incomplet, într-o manieră confuză și mânată de frică.

DINCOLO DE FALSELE MITURI¹

În perioada copilăriei mele, privind, cu inocență, *Pinocchio* și aflând cine vreau să fiu, am auzit, ca mulți dintre voi, despre vechile mituri despre problematica de „gen“ pe care trebuia să le demolăm. Când am intrat la facultate, am înțeles deja despre ce

¹ Sursele pe care le folosesc în această parte, includ: *The Bureau of Justice Statistics*; David Blankenhorn. *Fatherless in America*. New York: Basic Books, 1995; Warren Farrell. *The Myth of Male Power*. New York: Simon and Schuster, 1993; Aaron R. Kipnis. *Knights Without Armor*. Los Angeles: Jeremy P. Tarcher, 1992. Aaron R. Kipnis și Elizabeth Herron. *Gender War/Gender Peace*. New York: William Morrow, 1994. Jon Pielemeier. *Man*

era vorba și am participat, sunt mândru s-o spun, la demolarea unor mituri:

- Femeile ar trebui să fie desculțe, însărcinate și în bucătărie;
- Bărbații merită mai mulți bani decât femeile care fac exact aceeași muncă;
- Femeile sunt intelectual inferioare;
- Bărbații au dreptul la mai multă putere de ordin social decât femeile;
- Bărbaților ar trebui să le fie permis să-și bată soțiile.

În eforturile mele de a îndrepta niște inechități sociale comise împotriva anumitor femei, am contribuit la crearea unor mituri noi:

- Tuturor femeilor, ca unui singur corp sexuat, li se potrivește un feminism cu doctrină mică;
- Ca parte a unei moșteniri culturale, toți bărbații au mai multă putere pe această planetă decât femeile;
- Masculinitatea este responsabilă pentru relele lumii acesteia și feminitatea este salvarea ei;
- Bărbații și numai ei sunt periculoși;
- Bărbații și femeile sunt diferiți doar pentru că sunt educați să fie diferiți.

Abia după mulți ani de viață și practică profesională, am început să văd, nu doar prin miturile străvechi, „patriarhale“, dar și prin noile mituri, legate de problematica de gen. Abia acum vreo zece ani am început să înțeleg pericolul pe care îl prezintă aceste noi mituri în viața băieților. Și abia acum cinci am început să-mi dau seama cât de puțin se face pe marginea felului în care trăiesc băieții. În ultimul sfert de veac, mi-am dat seama, s-a recuperat mult în ceea ce privește înțelegerea fetelor și a femeilor. Din păcate, au trecut mai bine de trei decenii de dezvoltare științifică și

Is the Fellow Victim, Not the Enemy, Seattle revista M.E.N., ediție retipărită în Seattle Times, februarie 1992.

socială, în timpul cărora s-au făcut foarte puține studii și cercetări de ultimă generație dedicate băieților. Consecințele directe ale acestei greșeli se văd acum în zecile de mii de tineri în închisori pentru juvenili sau adulți, în miile de copii cooptați în găști infracționale, în milioanele de băieți care, încercând să fie adevărați și să crească, transformându-se în bărbați adevărați, se simt pierduți, pur și simplu.

Sper ca *Miracolul băieților* să vă ofere o privire atât de adâncă în viața băieților, încât să vă simțiți în largul vostru în încercarea de a reevalua nu numai miturile străvechi, dar și miturile recent formate despre băieți și masculinitate și puteți să le înțelegeți copilăria într-un mod eficient. Iată câteva dintre marile mituri contemporane pe care această carte le va contracara:

Fetele, ne spun noile noastre mituri, au o viață mult mai grea decât a băieților. O cercetare în profunzime dezvăluie faptul că atât fetele, cât și băieții trăiesc drame la fel de dureroase. Să spui că fetelor le e mai greu decât băieților înseamnă să umbli prin lume cu ochelari de cal. Ce vrem să spunem în această carte despre dificultățile cu care se confruntă băieții nu minimalizează problemele și nedreptățile de care au parte fetele. Nu le putem fi de ajutor băieților, totuși, dacă nu observăm următoarele fapte: părinții vorbesc, țin în brațe și hrănesc la sân sugarii lor de sex masculin semnificativ mai puțin decât o fac cu fiicele lor. Sugarii de sex masculin cunosc o rată a mortalității mai mare cu 25% decât sugarii de sex feminin; băieții sunt de două ori mai expuși la dezvoltarea autismului decât fetele, au de șase ori mai multe șanse să fie diagnosticați cu hiperkinzie și sunt mult mai predispuși la defecte din naștere. Majoritatea schizofrenicilor sunt băieți. Majoritatea copiilor cu retard mental sunt băieți; băieții cu tulburări emoționale depășesc fetele cu 4 la 1. Băieții cu dificultăți de învățare depășesc numărul fetelor cu 2 la 1; băieții sunt de două ori mai predispuși să devină victime ale abuzurilor fizice decât fetele. De două ori mai mulți băieți decât fete sunt răniți